

עליית המחירים בשנת 2021 בישראל ובמדינות המפותחות

כתיבה: עמי צדיק | אישור: אליעזר שוורץ
תאריך: כ"ו באדר א' תשפ"ב, 27 בפברואר 2022

סקירה כלכלית

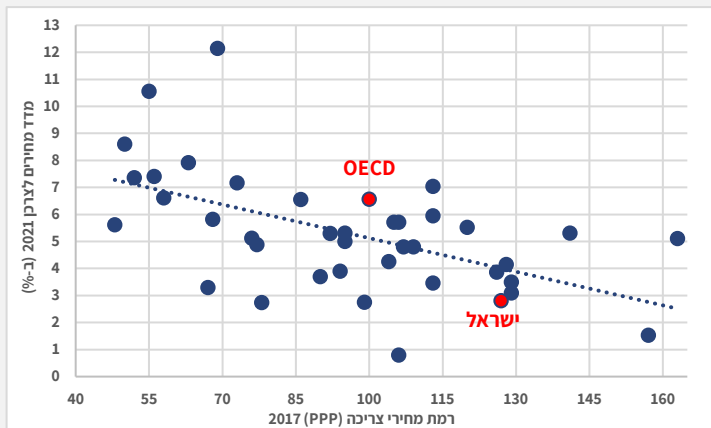
תוכן העניינים

1.....	תמצית	1
2.....	1. אינפלציה ויוקר המחייה	1
3.....	1.1 אינפלציה	1.1
5.....	1.2 יוקר המחייה	1.2
7.....	1.3 השינוי במדד המחירים לצרכן בישראל	1.3
10.....	2. השינוי במדד המחירים לצרכן במדינות המפותחות	2
14.....	נספח - שינוי במדדי מחירים בשנת 2021	14

תמצית

מסמך זה נכתב לקראת דיון בוועדת הכספים ב-28 בפברואר 2022 בנושא עליית המחירים בשנת 2021 בישראל. המסמך כולל נתונים על השינוי במדד המחירים לצרכן בישראל בשנת 2021 בהשוואה לממוצע בשנים קודמות ושינוי במדד המחירים לצרכן במדינות המפותחות.

בדיון על מחירי מוצרים ושירותי יש להבחין בין שינוי במדד המחירים לצרכן בתקופה נתונה לבין רמת המחירים

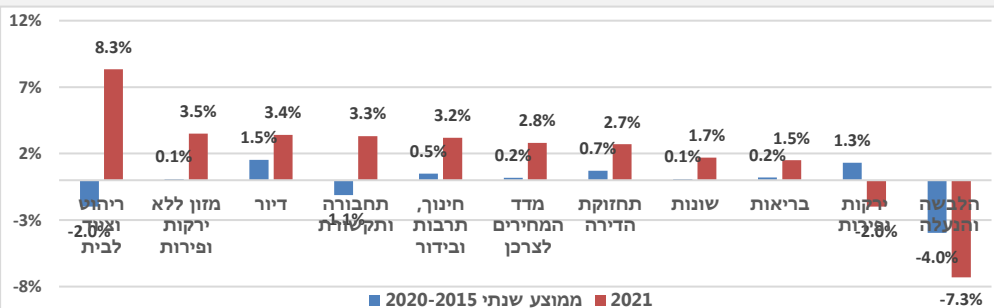

בנקודת זמן מסוימת. בעקבות משבר הקורונה החלו עליות מחירים במדינות רבות, עקב שיבושים בשרשרת האספקה העולמית ועלייה בביקושים, אשר השפיעו באופן שונה על המדינות. אפשר לראות בתרשים כי במדינות בעלות רמות גבוהות יחסית של מחירי צריכה במונחי שוויון כוח קנייה בשנת 2017 (כמו ישראל), מדד המחירים לצרכן בשנת 2021 עלה באופן מתון יחסית. בשנת 2017

רמת מחירי הצריכה בישראל היתה גבוהה בכ-27% בהשוואה לממוצע ה-OECD.

בתהליך אינפלציוני ערך הכסף נשחק לאורך זמן, קרי באותה כמות כסף ניתן לרכוש פחות מוצרים ושירותים. במצב כזה, העובדים עשויים לדרוש העלאות שכר ועשוי להתפתח סחרור אינפלציוני – עליות מחירים מובילות לעליות שכר שמובילות שוב לעליות מחירים וחוזר חלילה. הכלי העיקרי לשמירה על יציבות מחירים הוא מדיניות מוניטרית המונהגת על ידי הבנק המרכזי. לפי סעיף 3 בחוק בנק ישראל, התש"ע-2010, המטרה העיקרית של הבנק היא **שמירה על יציבות המחירים** ומטרות נוספות הן צמיחה, תעסוקה וצמצום פערים חברתיים, בתנאי שאינן פוגעות בהשגת יציבות המחירים לאורך זמן.

סיבה מרכזית לעליית מחירים בישראל בשנת 2021 הינה עליה במחירי מוצרי יבוא, כמו אנרגיה וסחורות אחודות, אשר השפיעו באופן ישיר (יבוא מוצרי צריכה) או באופן עקיף (יבוא חומרי גלם ומוצרי השקעה) על השינוי במדד המחירים בישראל. הממצאים מלמדים כי בשנים האחרונות פתיחות גבוהה ליבוא הובילה לשינוי מתון או ירידה במדד

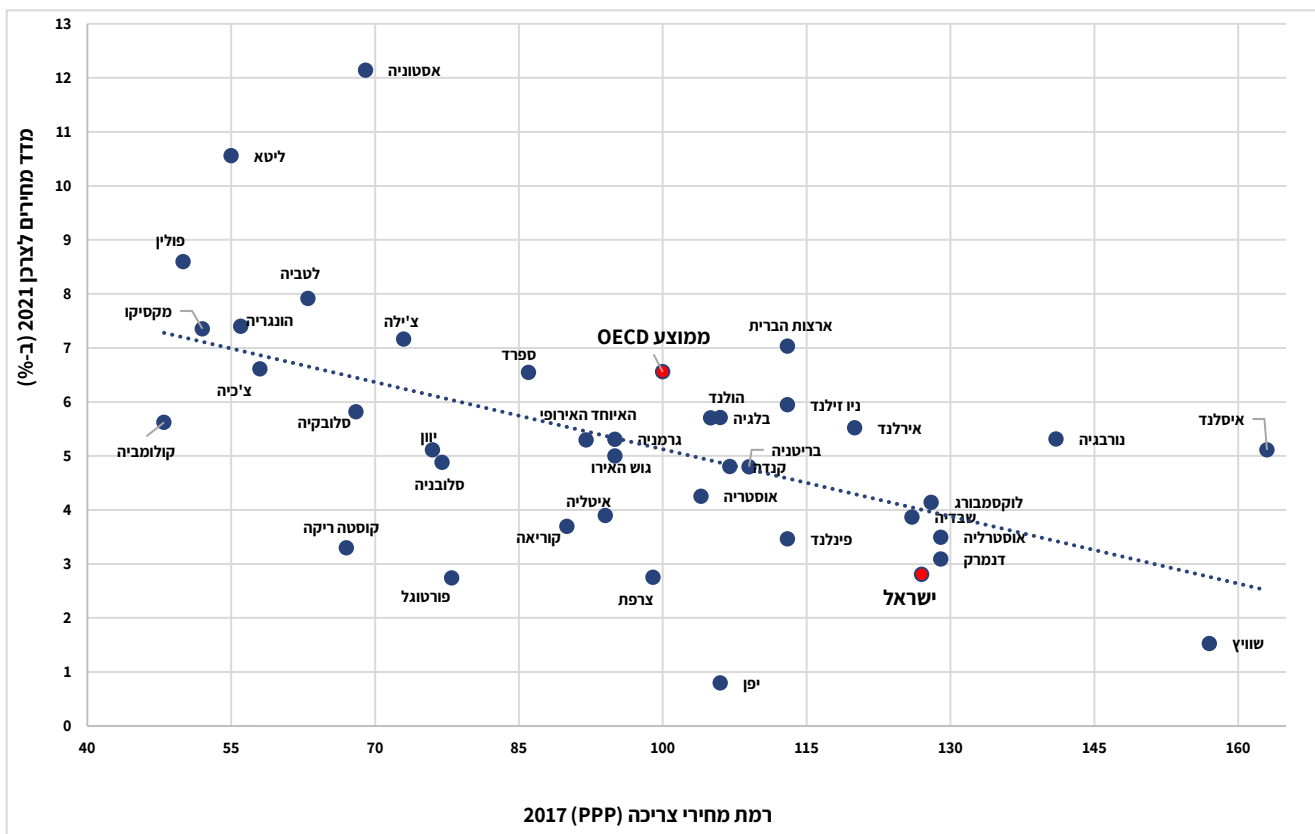
המחירים לצרכן. בשנת 2021 התהפכה המגמה – שיבושים בשרשרת האספקה העולמית ועלייה במחירי סחורות אחודות ושינוע ימי,

וגידול בביקושים עקב התאוששות ממשבר הקורונה, הובילו לעליית מחירים בישראל. בתרשים השינוי במדד המחירים לצרכן לפי קבוצות ראשיות בממוצע שנתי בשנים 2015 עד 2020, ובשנת 2021.

1. אינפלציה ויוקר המחיה

בדיון על מחירי מוצרים ושירותים יש להבחין בין **שינוי** במדד המחירים לצרכן בתקופה נתונה לבין **רמת** המחירים בנקודת זמן מסוימת. בעקבות משבר הקורונה החלו עליות מחירים במדינות רבות, עקב שיבושים בשרשרת האספקה העולמית ועלייה בביקושים, אשר השפיעו באופן שונה על המדינות. בתרשים 1 להלן מוצגים השינוי במדדי המחירים לצרכן בשנת 2021 ורמת מחירי צריכה במונחי שוויון כוח קנייה (PPP) לשנת 2017 במדינות המפותחות.

תרשים 1: השינוי במדדי המחירים לצרכן (% , 2021) ורמת מחירי צריכה במונחי שוויון כוח קנייה (PPP, 2017)¹

אפשר לראות כי בישראל מדד המחירים לצרכן בשנת 2021 עלה ב-2.8% בהשוואה ל-6.6% ב-OECD, ורמת מחירי צריכה בשנת 2017 היה גבוה ב-27% בהשוואה לממוצע ה-OECD. במדינות בעלות רמות מחירי צריכה גבוהות (כמו ישראל) מדד המחירים לצרכן בשנת 2021 עלה באופן מתון יחסית. הסבר אפשרי לכך הוא, בין היתר, **ייסוף של מטבעות מקומיים** אשר הוביל הן לרמת ה-PPP גבוהה יחסית והן לשינוי מתון יחסית במדד המחירים לצרכן.

¹ [OECD.stat](https://data.oecd.org/consumer-price-indices/), Price level indices, Actual individual consumption. [Consumer price indices](https://data.oecd.org/consumer-price-indices/), accessed: February 9th 2022. December to December, Australia and New-Zealand fourth quarter to fourth quarter.

1.1 אינפלציה²

בתהליך אינפלציוני ערך הכסף נשחק לאורך זמן, קרי באותה כמות כסף ניתן לרכוש פחות מוצרים ושירותים. במצב כזה, העובדים עשויים לדרוש העלאות שכר ועשוי להתפתח סחרור אינפלציוני – עליות מחירים מובילות לעליות שכר שמובילות שוב לעליות מחירים וחוזר חלילה. תהליך אינפלציוני מביא לירידה ברווחה החברתית, בעיקר בשל סיבות אלו:

- יצירת אי-ודאות לערכו העתידי של הכסף, ועקב כך משקי בית ופירמות מקדישים זמן ומשאבים בהגנה מהשחיקה בערך הכסף ומאי הוודאות, וחלה ירידה ביעילות ובפריון במשק.
- ירידה בכדאיות הכלכלית של השקעות ועלייה בפרמיית הסיכון שדורשים משקיעים וחוסכים.
- ירידה בדירוג האשראי של הממשלה ושל פירמות, דבר המייקר ומפחית את האשראי.
- הרעת מצבם של משקי בית ועסקים בגין עלייה בהחזרי הלוואות צמודות למדד או צמודות לריבית הפריים, במקרה שריבית בנק ישראל תעלה בגין עלייה באינפלציה.

הכלי העיקרי לשמירה על יציבות מחירים הוא מדיניות מוניטרית המונהגת על ידי הבנק המרכזי. לפי סעיף 3 **בחוק בנק ישראל, התש"ע-2010**, המטרה העיקרית של הבנק **היא שמירה על יציבות המחירים** ומטרות נוספות הן צמיחה, תעסוקה וצמצום פערים חברתיים, בתנאי שאינן פוגעות בהשגת יציבות המחירים לאורך זמן.

בישראל, בדומה למדינות מפותחות רבות, קיים משטר של יעד מחירים מאז שנות ה-90 של המאה הקודמת. הממשלה, בהתייעצות עם הנגיד, קובעת יעד לשיעור העלייה השנתי במדד המחירים לצרכן, כיום **1% עד 3%**, ותפקיד בנק ישראל הינו לדאוג לעמידה ביעד. הכלי המרכזי לניהול מדיניות המוניטרית הינו **ריבית בנק ישראל**, הנקבעת באופן עצמאי על ידי ועדה מוניטרית בראשות הנגיד, ומהווה בסיס לשערי ריבית שמשקי בית ופירמות משלמים לבנקים בגין אשראי לטווח קצר ושערי ריבית שמשקי בית ופירמות מקבלים מהבנקים בגין פיקדונות לטווח קצר. בידי בנק ישראל כלים נוספים לניהול המדיניות המוניטרית, לרבות רכישה ומכירה של מט"ח, רכישה ומכירה של אגרות חוב ממשלתיות וקונצרניות והנפקת מלוות קצרות מועד (מק"מ, עד שנה).

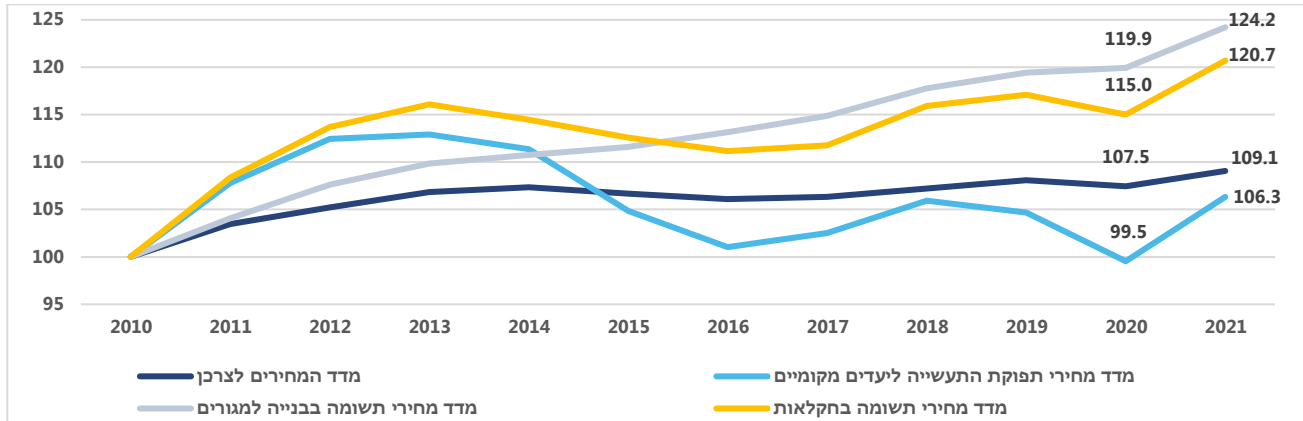
בנק ישראל מנסה לקבוע שער ריבית בשיעור שיישמר את האינפלציה בתחום יעד המחירים, או יחזיר את האינפלציה לטווח היעד בתוך שנתיים.

תהליך אינפלציוני יכול לבוא מצד **הביקוש**, ובמקרה כזה עליית ריבית הבנק המרכזי, לצד צעדי ריסון אחרים, עשויה להקטין פעילות כלכלית (בעיקר צריכה והשקעות) ולהוביל להתמתנות בעליית המחירים, או מצד **ההיצע**, ובמקרה זה ספק אם העלאת ריבית תשפיע על הגדלת ההיצע, אולם עשויה להשפיע על הקטנת הביקושים.

² בנק ישראל, [ניהול המדיניות המוניטרית](#), כניסה: 25 בינואר 2022.

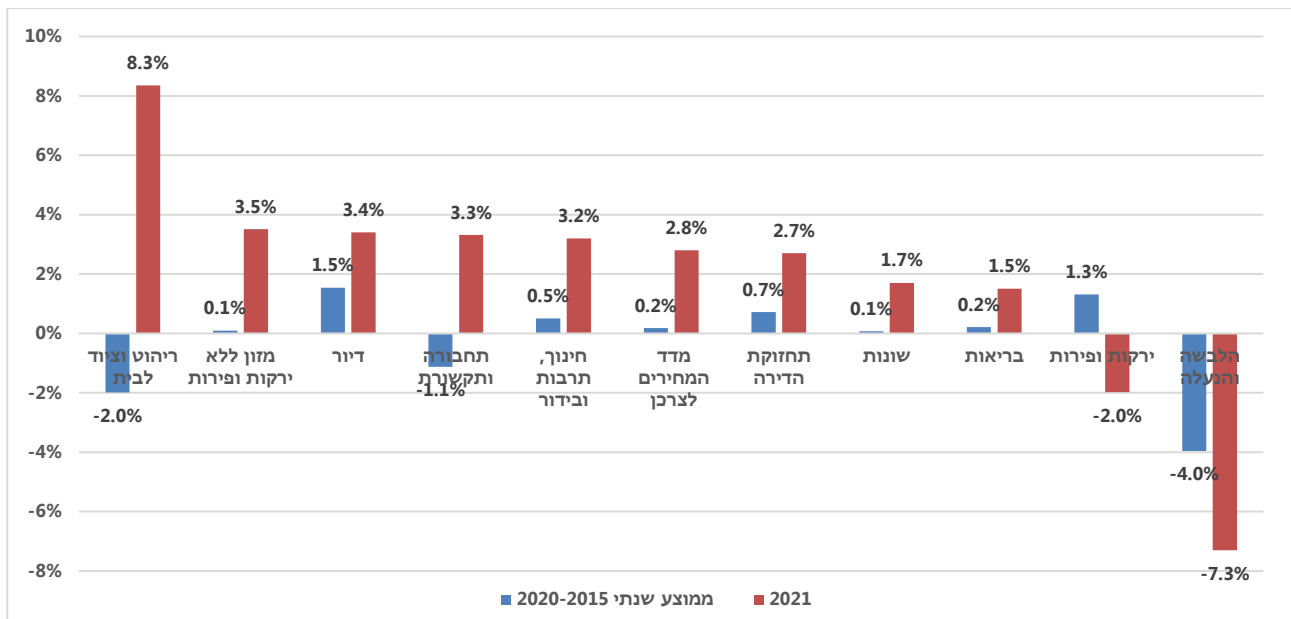
בתרשים 2 השונוי במדד המחירים לצרכן, מדד מחירי תפוקה של תעשייה ליעדים מקומיים, מדד מחירי תשומה בבנייה למגורים ומדד מחירי תשומה בחקלאות בשנים 2010 עד 2021.

תרשים 2: שונוי במדדי מחירים לצרכן, תפוקה של תעשייה ליעדים מקומיים ותשומה בבנייה למגורים³

אפשר לראות כי לאחר יציבות יחסית בעשור האחרון, בשנת 2021 חלה עלייה במדדי המחירים. מדד מחירי תפוקה ליעדים מקומיים עלה ב-6.8%, מדד מחירי תשומה בחקלאות עלה ב-4.9% ומדד מחירי תשומה בבנייה למגורים עלה ב-3.6%. תרשים 3 להלן מציג נתונים על השונוי במדד המחירים לצרכן לפי קבוצות ראשיות במוצע שנתי בשנים 2015 עד 2020, ובשנת 2021.

תרשים 3: שונוי במדד המחירים לצרכן לפי קבוצות ראשיות בשנים 2015-2020 ו-2021⁴

אפשר לראות כי בשנים 2015 עד 2020 שיעור הגידול השנתי הממוצע במדד המחירים לצרכן היה 0.2%, מתחת ליעד המחירים (1%-3%). נראה כי הגידול המתון במדד המחירים לצרכן היה בעיקר בגין התייעלות ואימוץ טכנולוגיות שהפחיתו את עלויות הייצור ורפורמות אשר הגדילו

³ הלמ"ס, מאגר מחירים מרכזי, מדד המחירים לצרכן, מדד מחירי תפוקה התעשייה ליעדים מקומיים, מדד מחירי תפוקה התעשייה ליעדים מקומיים, כניסה: 27 בפברואר 2022. ממוצע שנתי.

⁴ הלמ"ס, מאגר מחירים מרכזי, מדד המחירים לצרכן, כניסה: 27 בפברואר 2022. השונוי בכל השנים מדצמבר לדצמבר.

את התחרות בחלק מהענפים (כמו תקשורת והלבשה), ולא בגין ירידה בביקושים, שכן בשנים אלו המשק צמח ובעיקר הצריכה הפרטית. בשנת 2021 מדד המחירים לצרכן עלה בכ-2.8%. השינוי במגמת המחירים כלל את כל הקבוצות, מלבד הלבשה והנעלה ופירות וירקות. מדד מחירי דירות בבעלות, שאינו חלק ממדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2021 חודשים בכ-7.9%, בהשוואה לשיעור גידול שנתי ממוצע של 3.3% בשנים 2015 עד 2020.⁵ משבר הקורונה הביא לשיבושים בשרשרת האספקה העולמית, לעליות חדות במחירי סחורות אחדות (קומודיטיס) ושינוע ימי. בנוסף, ההתאוששות מהמשבר והסיוע הממשלתי הביאו לגידול בביקושים, ראשית בבורסות ובדיוור ובהמשך בצריכה. עקב כך, החל תהליך של עליות מחירים ברוב המדינות המפותחות. בחודשים האחרונים התקיים שיח כלכלי האם מדובר בעליית מחירים זמנית שתלך ותדעך עם חידוש שרשרת האספקה העולמית והתייצבות הביקושים, או בתחילתו של תהליך אינפלציוני המצדיק מדיניות מוניטרית מרסנת. בחלק מהמדינות, בהן העלייה במדד המחירים היתה מעל ליעד המחירים, כמו בריטניה, בנקים מרכזיים העלו את הריבית.⁶

1.2 יוקר המחיה⁷

לפי מחקרים של ה-OECD רמת המחירים לפי שווי כוח קנייה (PPP) בישראל גבוהה יחסית לממוצע מדינות ה-OECD, ועלתה באופן חד בעשור האחרון. חלק ניכר מעלייה זו נובע מגורמים משקיים, בעיקר התחזקות שער השקל מול מטבעות אחרים (שכן, לשם ההשוואה מחירי המוצרים והשירותים בישראל מומרים לדולר באמצעות שער החליפין), חלק נובע מריכוזיות ענפית וחלק נובע ממדיניות הממשלה בנושא מיסים ואגרות, רגולציה ותשתיות ציבוריות.

בהינתן סחר חופשי בין מדינות, רמת המחירים ביניהן צפויה להיות דומה. ואולם, לא כל המוצרים והשירותים סחירים ולעיתים יש חסמי יבוא. לפיכך, הפערים ברמות המחירים בין המדינות נובעים בעיקר מפערי מחירים בין המוצרים והשירותים הלא-סחירים ומחסמי יבוא. במדינות עם תוצר לנפש נמוך מחירי המוצרים והשירותים הלא-סחירים צפויים להיות נמוכים – תופעה הנקראת "The Penn Effect" (ניתוח של Balassa ושל Samuelson שאושש במחקרים אמפיריים במשך השנים).⁸ לכן, ייתכן כי רמת המחירים במדינה תהיה גבוהה לעומת מדינות אחרות אולם התוצר לנפש יהיה גבוה בשיעור גבוה יותר, ועל כן יוקר המחיה יהיה נמוך יחסית למצופה. בתרשים 4 מוצגים רמת המחירים והתוצר לנפש במדינות המפותחות בשנת 2020.

⁵ הלמ"ס, [מחולל מחירים ומדדי מחירים](#), מדד מחירי דירות בבעלות, דצמבר-ינואר עד נובמבר-דצמבר, כניסה: 27 בפברואר 2022.

⁶ בנק ישראל, [דוח המדיניות המוניטרית למחצית השנייה של 2021](#), 17 בינואר 2022.

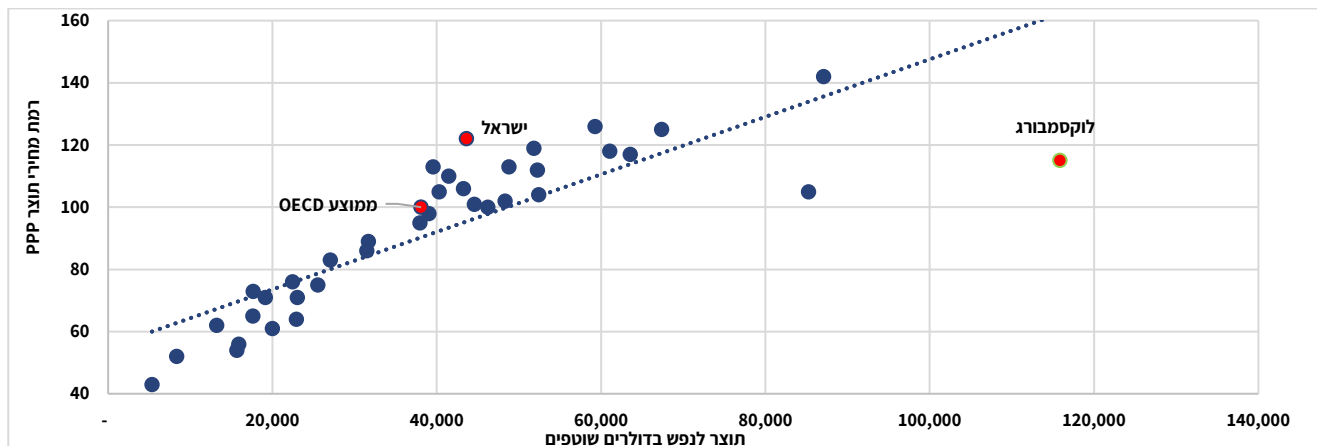
⁷ להרחבה: נעם בוטוש, [בחינת השינוי ברמות הריכוזיות והתחרותיות בענפי כלכלה](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דצמבר 2021.

⁸ Balassa, Bela, [The Purchasing Power Parity Doctrine: A Reappraisal](#), Journal of Political Economy 72 (1964), pp. 584–596. Samuelson, Paul A., [Theoretical Notes on Trade Problems](#), Review of Economics and Statistics 46 (1964), pp. 145–154. Ehsan U. Choudhri and Mohsin S. Khan, [Real Exchange Rates in Developing Countries: Are Balassa-Samuelson Effects Present?](#), IMF Staff Papers, 52, 3(2005), pp. 387–409.

נראה כי הגידול המתון במדד המחירים לצרכן בשנים 2015 עד 2020 היה בעיקר בגין התייעלות ואימוץ טכנולוגיות שהפחיתו את עלויות הייצור, ורפורמות אשר הגדילו את התחרות בחלק מהענפים (כמו תקשורת והלבשה), ולא בגין ירידה בביקושים, שכן בשנים אלו המשק צמח ובעיקר הצריכה הפרטית.

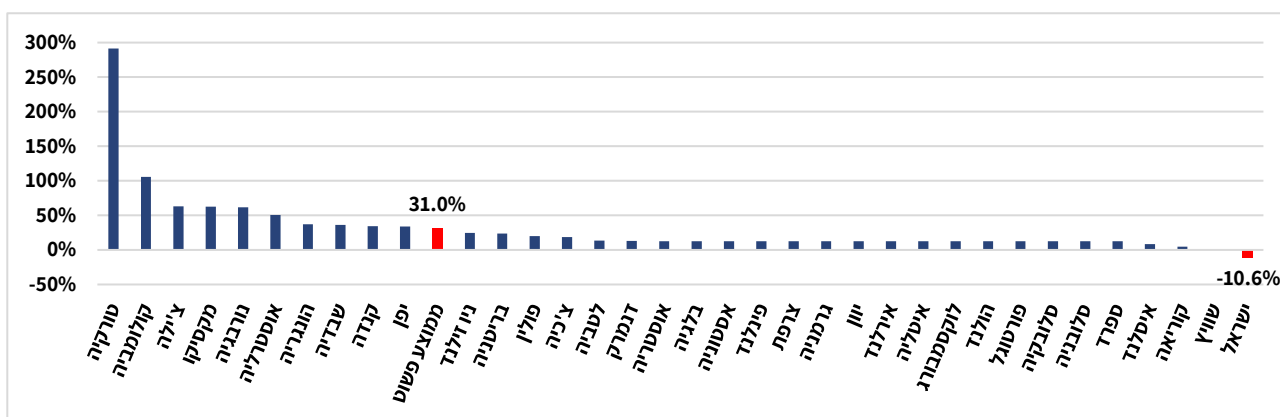
הפערים ברמות המחירים בין המדינות נובעים מפערי מחירים בין המוצרים והשירותים הלא-סחירים ומחסמי יבוא.

תרשים 4: רמת המחירים והתוצר לנפש במדינות המפותחות בשנת 2020⁹

אפשר לראות כי קיים מתאם גבוה בין תוצר לנפש לבין רמת המחירים. בהינתן התוצר לנפש בישראל בשנת 2020, היינו מצפים שרמת המחירים תהיה כ-94, כלומר מתחת לממוצע ה-OECD (100), אולם רמת המחירים בשנת 2020 הייתה 122, קרי **רמת המחירים בישראל היתה גבוהה בכ-29.4% מהרמה הצפויה**. כך, רמת המחירים בישראל (122) גבוהה מזו של לוקסמבורג (115), אף שהתוצר לנפש בלוקסמבורג (115,874 דולר) גבוה בכ-166% מהתוצר לנפש בישראל (43,611 דולר). **הפער בישראל בין רמת המחירים לבין הרמה הצפויה הוא הגבוה ביותר, כ-29.4%** כאמור, ואחריה יפן (24.7%) ואוסטרליה (17%). הפער הנמוך ביותר הוא בטורקיה – 42.6% בקולומביה ו-28.2% ובלוקסמבורג -27.8%. גם בשנת 2012 רמת המחירים בישראל (102) היתה מעל רמת המחירים הצפויה על פי רמת התוצר לנפש (88.8) אולם, הפער בישראל בין רמת המחירים לבין הרמה הצפויה היה בשיעור נמוך יותר – כ-14.9%. כאמור לעיל, התחזקות השקל בעשור האחרון מסבירה חלק ניכר מהעלייה ברמת המחירים בישראל לפי מודל ה-PPP, כמוצג בתרשים 5 להלן.

תרשים 5: השינוי בשערי מטבעות של מדינות ה-OECD לעומת הדולר בשנים 2012–2020¹⁰

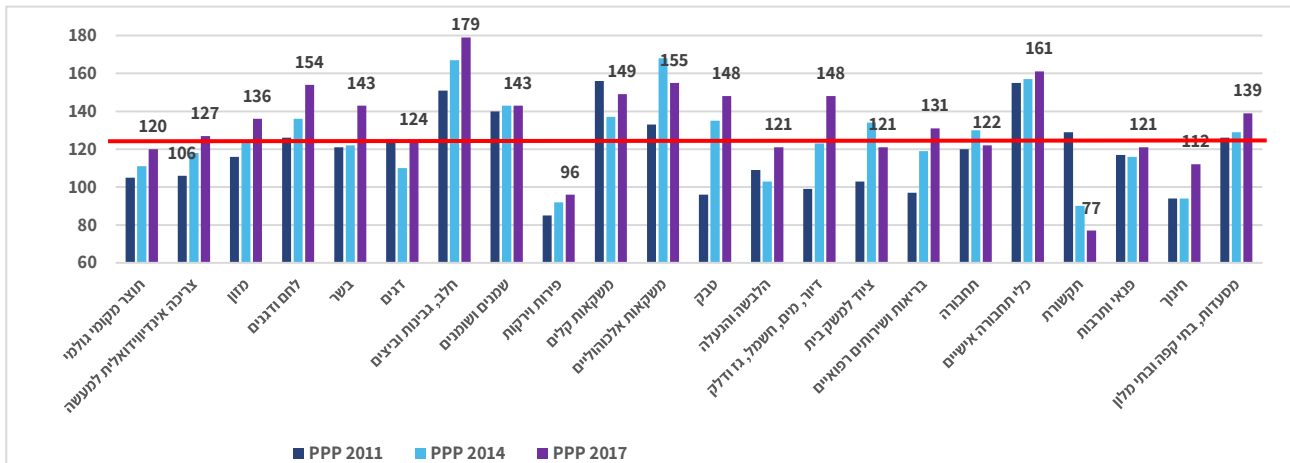

⁹ Price level: OECD, [Purchasing Power Parities for GDP](#); GDP per Capita in current prices: The World Bank, [Data - GDP per capita \(current US Dollars\)](#), accessed: December 14, 2021.

¹⁰ OECD.stat, Economic Outlook, [Exchange rate, national currency per USD](#), accessed: December 14, 2021.

אפשר לראות כי בשנים 2012 עד 2020 שערי החליפין של כל המדינות המפותחות נחלשו ביחס לדולר בשיעור ממוצע (פשוט) של 31%, מלבד שער השקל שהתחזק בכ-10.6%. התחזקות השקל מסבירה, כאמור לעיל, חלק גדול מהעלייה ברמת המחירים לפי מודל ה-PPP בעשור האחרון, ולכן מודל זה עשוי לשמש כאינדיקטור בלבד לרמות המחירים של קטגוריות מוצרים. בתרשים 6 השינוי ברמות המחירים לפי PPP בשנים 2011, 2014 ו-2017 לפי קטגוריות מוצרים.¹¹

תרשים 6: השינוי ברמות המחירים לפי PPP בשנים 2011, 2014 ו-2017 לפי קטגוריות מוצרים¹¹

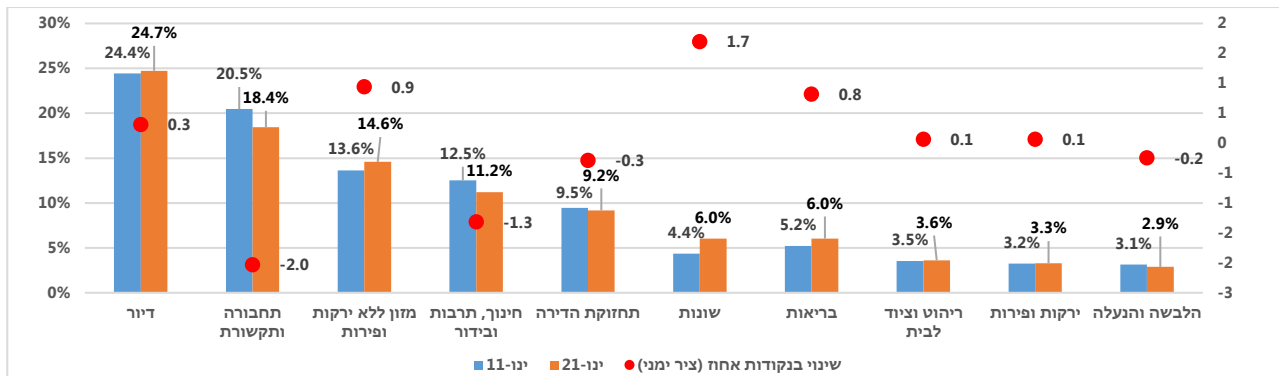

אפשר לראות כי במרבית קטגוריות המוצרים בישראל גבוהה מהממוצע ב-OECD (100) ובשנים 2011 עד 2017 חלה עלייה ברמות המחירים.

1.3 השינוי במדד המחירים לצרכן בישראל

מדד המחירים לצרכן מודד את שיעור השינוי בתקופה בהוצאה הדרושה לקניית סל קבוע של מוצרים ושירותים, המייצג תצרוכת של משק בית ממוצע. משקלות הסל מעודכנות אחת לשנתיים על ידי הלמ"ס, על בסיס סקר הוצאות משקי בית, העדכון האחרון היה בינואר 2021. בתרשים 7 מוצגות משקלות הקבוצות הראשיות של הסל הקבוע בינואר 2021 ובינואר 2011.

תרשים 7: משקלות הסל במדד המחירים לצרכן בינואר 2021 בהשוואה לינואר 2011¹²

¹¹ OECD.stat, [2017 PPP Benchmark results](https://data.oecd.org/ppp/ppp-benchmark-results), accessed: December 14, 2021.

¹² הלמ"ס, [ירחון לסטטיסטיקה של מחירים דצמבר 2021](https://www.lmi.gov.il/press/2021/01/14/2021011401.htm), לוח 4.1 - משקלות קבוצות הצריכה במדד המחירים לצרכן, 14 בינואר 2022. קבוצת "שונות" כוללת סיגריות וטבק (2.7%), שירותים אישיים וקוסמטיקה (2.9%), תכשיטים ושעונים (0.4%) ותיקים וילקוטים (0.1%).

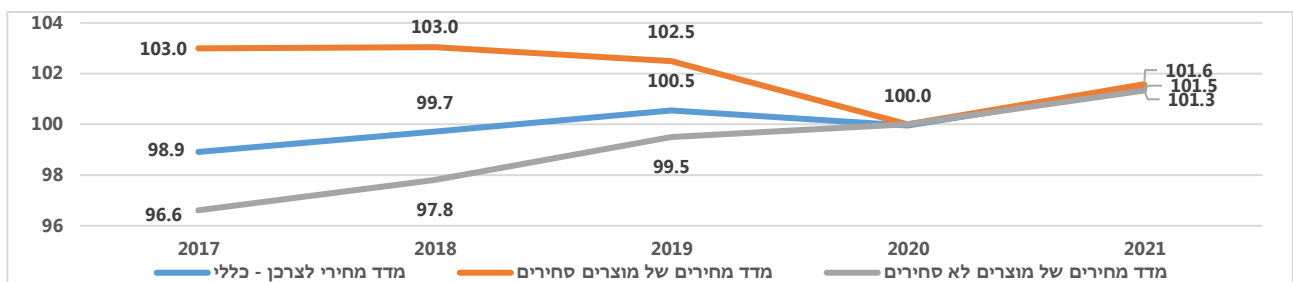
אפשר לראות כי מינואר 2021, משקל הדיור הוא הגדול מבין הקבוצות – **24.7%**, לאחר מכן תחבורה ותקשורת **18.4%** ומזון **14.6%**. בעשור 2011 עד 2021 משקל שונות עלה ב-1.7 נקודות אחוז, לאחר מכן מזון כולל פירות וירקות ב-1 נקודת אחוז ובריאות ב-0.8 נקודות אחוז. מנגד, משקל תחבורה ותקשורת ירד ב-2 נקודות אחוז ולאחר מכן משקל חינוך ירד ב-1.3 נקודות אחוז. בלוח 1 שלהלן מוצגות משקולות 10 הקבוצות הראשיות המרכיבות את הסל במדד המחירים לצרכן לפי חמישון הכנסה תחתון, אמצעי ועליון והיחס בין החמישון העליון לתחתון.

לוח 1: משקולות מדד המחירים לצרכן לפי חמישוני הכנסה (ינואר 2021)¹³

קבוצה	תחתון	אמצעי	עליון	יחס עליון/תחתון
דיור	231.6	252.9	246.7	1.07
תחבורה ותקשורת	125.7	171.7	219.3	1.74
מזון ללא ירקות ופירות	193.2	147.3	130.1	0.67
חינוך, תרבות ובידור	102.0	120.5	104.7	1.03
תחזוקת הדירה	87.3	90.1	100.0	1.14
שונות	90.5	62.6	41.7	0.46
בריאות	49.9	56.6	66.8	1.34
ריהוט וציוד לבית	40.4	33.7	38.6	0.95
ירקות ופירות	46.0	34.1	27.4	0.60
הלבשה והנעלה	33.4	30.5	24.7	0.74
מדד המחירים לצרכן כללי	1,000	1,000	1,000	

אפשר לראות כי היחס בין חמישון ההכנסה העליון לחמישון ההכנסה התחתון נמוך מ-1 בשונות (0.46) פירות וירקות (0.6), מזון (0.67) והלבשה והנעלה (0.74). היחס גבוה מ-1 בתחבורה ותקשורת (1.74), בריאות (1.34), תחזוקת דירה (1.14) ודיור (1.07).
בתרשים 8 להלן מוצג השינוי במדד מחירי המוצרים (סחירים ולא סחירים).

תרשים 8: השינוי במדד המחירים של מוצרים סחירים ולא סחירים¹⁴

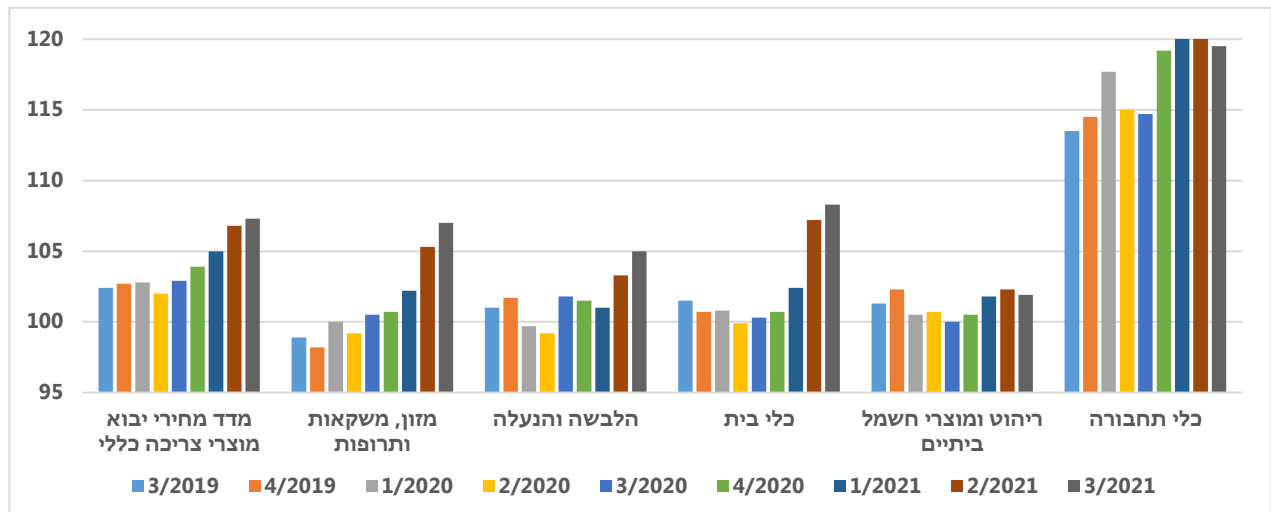
אפשר לראות כי בשנים 2017 עד 2020 מדד מחירי מוצרים סחירים **ירד** בכ-**2.9%**, לעומת **עלייה** של **3.5%** במדד מחירי מוצרים לא סחירים. בשנת 2021 התהפכה המגמה – מדד מחירי מוצרים סחירים **עלה** בכ-**1.6%** לעומת **עלייה** של כ-**1.3%** במדד מחירי מוצרים לא סחירים.

¹³ הלמ"ס, [עדכון מדד המחירים לצרכן לחמישוניו של משקי בית לפי הכנסה פנויה לנפש סטנדרטית](#), 9 בפברואר 2021.

¹⁴ בנק ישראל, סטטיסטיקה, [האינפלציה בפועל](#), מדדי מחירים לצרכן, עדכון אחרון: 14 בינואר 2022. ממוצעים שנתיים.

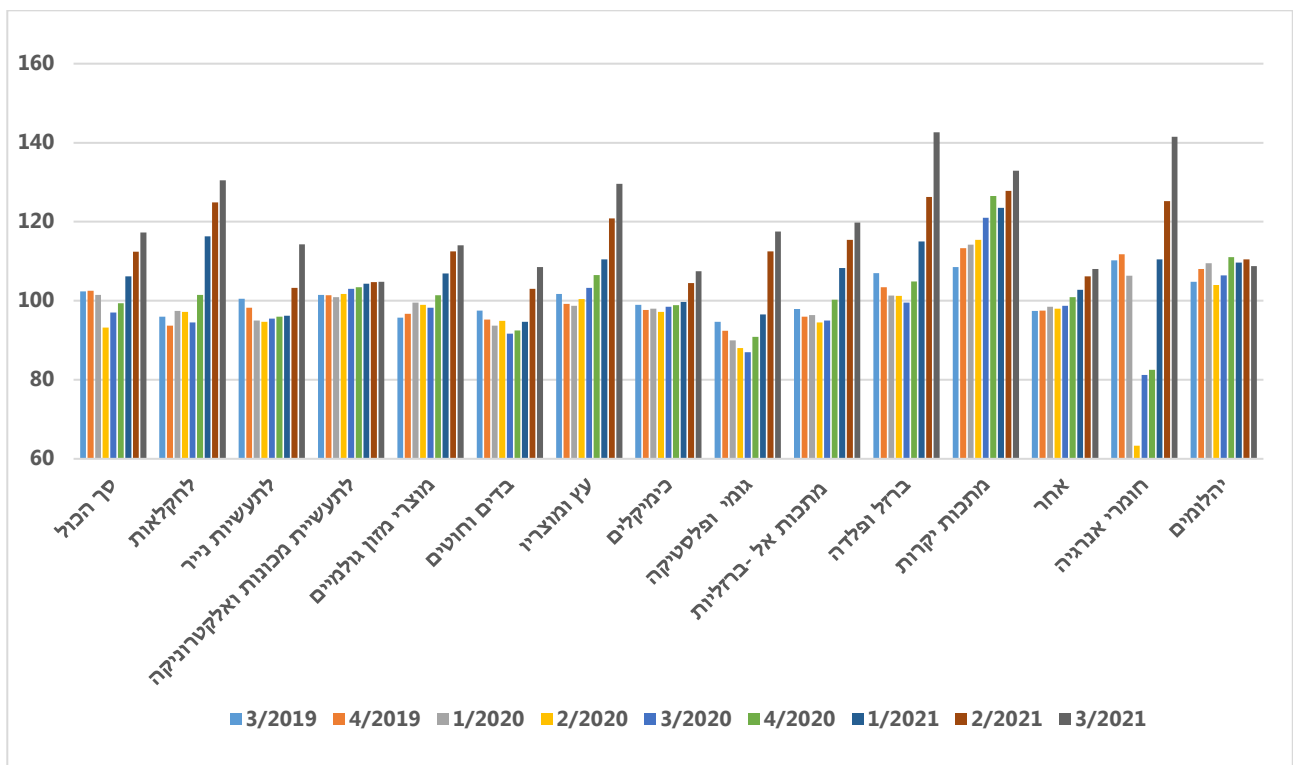
בתרשים 9 להלן השינוי במדד מחירים של יבוא מוצרי צריכה לפי רבעון.

תרשים 9: השינוי במדד מחירים של יבוא מוצרי צריכה (רבעון שלישי 2019 עד רבעון שלישי 2021)¹⁵

אפשר לראות כי החל מהרבעון השני של 2021 חל גידול חד במדדי המחירים של רוב קבוצות הסחורות, בעיקר **כלי בית, הלבשה והנעלה ומזון**. בתרשים 10 להלן מוצג השינוי במדד מחירים של יבוא חומרי גלם לפי רבעון.

תרשים 10: השינוי במדד מחירים של יבוא חומרי גלם (רבעון שלישי 2019 עד רבעון שלישי 2021)¹⁶

¹⁵ הלמ"ס, [ירחון לסטטיסטיקה של סחר חוץ דצמבר 2021](#), לוח ו-1 - מדדי מחירים של יבוא מוצרי צריכה, 20 בינואר 2022.

¹⁶ ש.ם. לוח ו-2 - מדדי מחירים של יבוא חומרי גלם, 20 בינואר 2022

אפשר לראות כי במהלך 2021 חל גידול חד במדדי המחירים של רוב קבוצות הסחורות, בעיקר **חומרי אנרגיה, ברזל ופלדה, חומרי גלם לחקלאות ועץ ומוצרי.**

הממצאים מלמדים כי בשנים האחרונות רמת פתיחות גבוהה ליבוא הובילה לשינוי מתון או ירידה במדד המחירים לצרכן. בשנת 2021 התהפכה המגמה – שיבושים בשרשרת האספקה העולמית ועלייה במחירי אנרגיה, סחורות אֶחודות ושינוע ימי, יחד עם גידול בביקושים עקב ההתאוששות ממשבר הקורונה, הובילו לעליית מחירים בישראל. כך, ייתכן כי ממסר היבוא הפך מגורם ממתן עליית מחירים לגורם מאיץ עליית מחירים. לפי דוח המדיניות המוניטרית של בנק ישראל, הגורמים העיקריים לעליית מחירים בישראל בחודשים האחרונים הם השפעות גלובאליות.¹⁷

2. השינוי במדד המחירים לצרכן במדינות המפותחות

במדינות אירופה קיימות 12 קבוצות ראשיות בהשוואה לעשר קבוצות בישראל. בלוח 2 שלהלן מוצגים משקולות מדד המחירים לצרכן במדינות האיחוד האירופי וגוש האירו.

לוח 2: משקולות מדד המחירים לצרכן באירופה (2019)¹⁸

קבוצה ראשית	גוש האירו (19 מדינות)	האיחוד האירופי (27 מדינות)
דיור, מים, חשמל, גז ודלקים	165.3	143.7
תחבורה	153.6	152.8
מזון ומשקאות לא אלכוהוליים	150.4	160.8
מסעדות ומלונות	99.6	103.4
מוצרים ושירותים אחרים	93.9	84.1
תרבות ופנאי	88.0	91.2
ריהוט, ציוד לבית ותחזוקה שוטפת	62.1	60.5
הלבשה והנעלה	60.4	58.6
בריאות	47.2	50.0
משקאות אלכוהוליים, טבק וסיגריות	39.7	51.7
תקשורת	29.9	30.7
חינוך	9.8	12.6
סך הכול	1,000	1,000

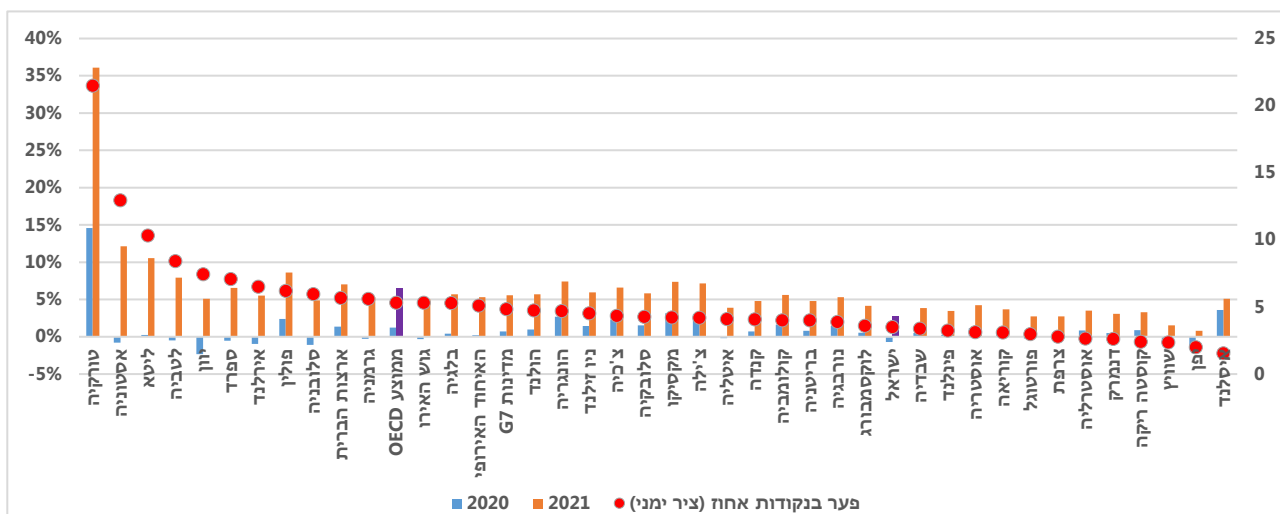
אפשר לראות כי במדינות גוש האירו דיור, מים, חשמל, גז ודלקים היא הקבוצה בעלת המשקל הגדול ביותר **16.5%**, ובמדינות האיחוד האירופי מזון ומשקאות לא אלכוהוליים **16.1%**. יש לציין כי שיטת מדידת מחירי הדיור שונה בין המדינות, ולכך השפעה על המשקלות.

בתרשים 11 להלן מוצג השינוי במדד המחירים לצרכן במדינות המפותחות בשנים 2020 ו-2021.

¹⁷ בנק ישראל, [דוח המדיניות המוניטרית למחצית השנייה של 2021](#), 17 בינואר 2022.

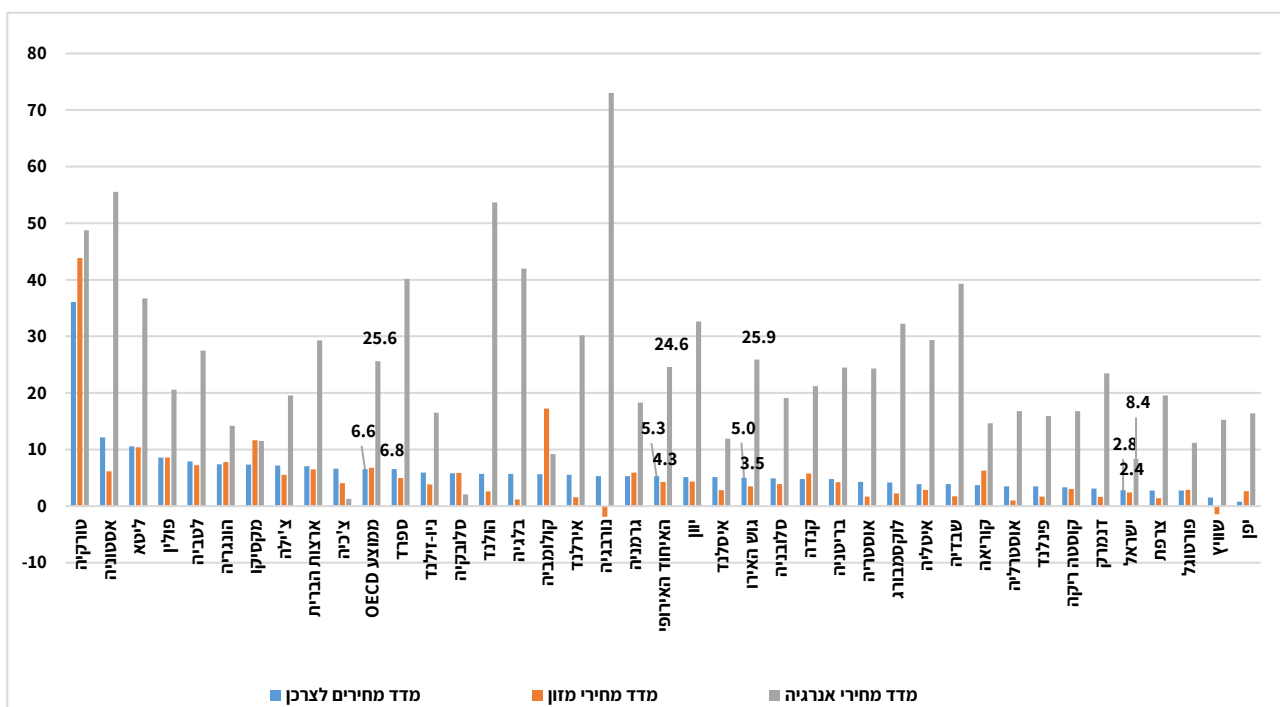
¹⁸ OECD, Consumer price indices, [HICPs and weights](#), accessed: December 28th 2021.

תרשים 11: השינוי במדד המחירים לצרכן במדינות המפותחות בשנים 2020 ו-2021¹⁹

אפשר לראות כי בכל מדינות ה-OECD מדד המחירים לצרכן בשנת 2021 עלה בקצב גבוה יותר בהשוואה לשנת 2020. בישראל עלה המדד בשנת 2021 ב-2.8%, בהשוואה לירידה של 0.7% בשנת 2020, פער של **3.5 נקודות אחוז**. בממוצע ה-OECD עלה המדד בשנת 2021 ב-6.6%, בהשוואה לעלייה של 1.2% בשנת 2020, פער של **5.3 נקודות אחוז**. בתרשים 12 מוצג השינוי במדדי מחירים לצרכן, מחירי מזון ומחירי אנרגיה בשנת 2021 בישראל ומדינות המפותחות.

תרשים 12: שיעור השינוי במדד מחירים לצרכן במדינות המפותחות בשנת 2021²⁰

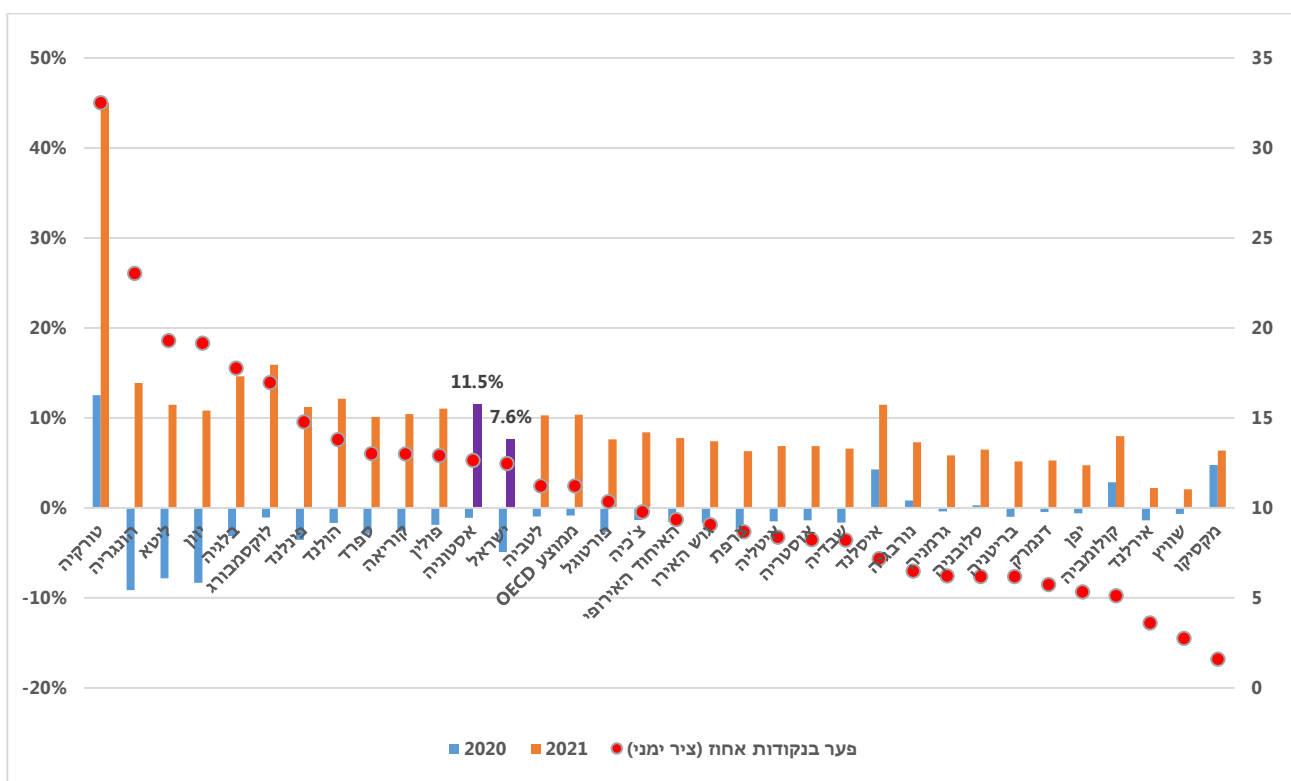
¹⁹ OECD.stat, [Consumer price indices](https://data.oecd.org/consumer-price-indices/), accessed: February 9th 2022. December to December, Australia and New-Zealand fourth quarter to fourth quarter. Food products include fruits and vegetables.

²⁰ שם. מדד אנרגיה כולל חשמל לצריכה פרטית, גז, נפט לשימוש ביתי, סולר להסקה ביתית ודלקים למכוניות (בנזין וסולר).

ייתכן כי המשקל הנמוך של יבוא בישראל מהתוצר הביא להשפעה חלשה יותר של השיבושים באספקה העולמית ועליית מחירי הסחורות על ישראל.

אפשר לראות כי בשנת 2021 עלה מדד המחירים לצרכן בישראל ב-**2.8%**, מדד מחירי המזון עלה בכ-**2.4%** ומדד מחירי האנרגיה עלה בכ-**8.4%**. בממוצע מדינות ה-OECD מדד המחירים לצרכן עלה ב-**6.6%**, מדד מחירי המזון כולל פירות וירקות עלה בכ-**6.8%** ומדד מחירי האנרגיה עלה בכ-**25.6%**. ייתכן כי המשקל הנמוך של יבוא בישראל מסך התוצר הביא להשפעה חלשה יותר של השיבושים באספקה העולמית על עליית מחירי הסחורות על ישראל. כמו כן, הסתמכות ישראל על גז טבעי מקומי שמחירו יציב הובילה לעלייה מתונה יחסית במדד מחירי האנרגיה. בתרשים 13 שלהלן מוצג השינוי במדד המחירים ליצרן בשנים 2020 ו-2021 במדינות מפותחות.

תרשים 13: שינוי במדד המחירים ליצרן בישראל ובמדינות המפותחות בשנים 2020 ו-2021²¹

אפשר לראות כי בכל המדינות המפותחות מדד המחירים ליצרן עלה בשנת 2021 בשיעור גבוה יותר מאשר בשנת 2020 בה הייתה ירידה ברוב המדינות. כך, בישראל המדד **ירד** בשנת 2020 ב-**4.9%** ו**עלה** בשנת 2021 ב-**7.6%**, פער של **12.5 נקודות אחוז**, ובממוצע מדינות ה-OECD המדד **ירד** בשנת 2020 בכ-**0.9%** ועלה בשנת 2021 בכ-**10.3%**, פער של **11.2 נקודות אחוז**. כאמור, משבר הקורונה הביא לשיבושים בשרשרת האספקה העולמית, לעליות חדות במחירי סחורות אֶחודות (קומודיטיס) ושינוע ימי. בנוסף, ההתאוששות מהמשבר והסיוע הממשלתי הביאו לגידול בביקושים, ראשית במחירי מניות בבורסות ובמחירי דיור ובהמשך בצריכה הפרטית. עקב כך, החל תהליך של עליות מחירים ברוב המדינות המפותחות. בתחילת המשבר,

²¹ OECD.stat, [Producer Prices](https://data.oecd.org/producer/producer-prices.htm), accessed: February 6th 2022.

בחודש מאי 2020, פרסם ה-OECD דוח בנושא תמחור נצלני בתקופת משבר הקורונה. לפי הדוח, בעת משבר הקורונה היו עליות מחירים חדות שנבעו בגין התייקרות עלויות הייצור והאספקה, ולעיתים גם כתוצאה ממחסור זמני או מקומי שהעניקו כוח רב לספקים של מוצר או שירות מסוימים. דוגמאות לכך הן חברות שמכרו מוצרים שהביקוש להם גבר בפתאומיות עם פרוץ מגפת הקורונה, כמו ציוד רפואי וחומרי חיטוי. הדוח נבחן את תפקיד הרגולטור בהתמודדות עם עליות מחירים חדות בעת משבר הקורונה. אכיפה כנגד ניצול לרעה של כוח שוק היא מורכבת גם בשגרה, כיוון שנדרש מהרגולטור לבחון את השוק ולהוכיח שלשחקן מסוים יש כוח שוק גדול ושהוא מנצל אותו לרעה. בעת משבר המורכבות אף גוברת כיוון ששינויים פתאומיים בשוק מעניקים כוח לשחקנים מסוימים באופן זמני. בנוסף, עליות מחירים בעת משבר הן פתאומיות וזמניות, בעוד נקיטת צעדים במסגרת דיני הגבלים עסקיים אורכת זמן רב. לכן הדוח ממליץ לפעול במקביל בכלים נוספים, שיכולים לתת מענה מהיר יותר, כגון: פרסום אזהרות שירתיעו שחקנים מניצול לרעה של כוחם בשוק, שיתוף פעולה עם רגולטורים אחרים, שימוש בכלים מתחום הגנת הצרכן וסחר הוגן. הדוח ממליץ לשים לב לסיכונים הטמונים בפיקוח מחירים: הסטה של מוצרים ושירותים לשווקים אחרים בהם אין פיקוח מחירים; תמריץ שלילי להגדלת הייצור ולכניסה של שחקנים חדשים, אשר בטווח בינוני-ארוך יכולים להביא לירידת מחירים.²²

²² OECD website, [Exploitative pricing in the time of COVID-19](#), may 26th 2020.

נספח - שינוי במדדי מחירים בשנת 2021²³

מוצר וקוד	שינוי
120610 - נפט וסולר לחימום הדירה	45.7%
120790 - כלי אוכל	39.6%
120750 - ציוד לא חשמלי לבית	29.5%
120510 - הוצאות דיור אחרות, כגון תיווך, עריכת חוזים וביטוח	21.1%
120560 - צביעה, סידוד וכדומה	16.2%
120706 - ריהוט לגן ולמרפסת	13.9%
121370 - שכירת רכב, שיעורי נהיגה, שירותי הובלה ותשלום דמי חניה	13.1%
120160 - עופות	12.6%
120680 - ארונות, מזנונים, כונניות, שידות וכדומה	10.3%
120210 - שמנים	10.1%
120200 - שמנים ומרגרינה	9.8%
120844 - ציוד חשמלי לחימום וקירור הבית	8.7%
120620 - שירותי מים וביוב לצריכה ביתית	8.6%
120660 - ריהוט וציוד לבית	8.3%
121225 - עריכת מסיבות ואירועים	8.3%
121190 - הארחה, נופש וטיולים	8.1%
120180 - דגים	8.0%
120670 - ריהוט	7.2%
121360 - רכב פרטי ואחזקתו	7.2%
120130 - בשר, עופות, דגים ומוצריהם	6.9%
120100 - מוצרי בצק	6.7%
120700 - שולחנות, כסאות ופינות אוכל	6.5%
120846 - ביטוח ותיקונים לציוד חשמלי	6.3%
120550 - תחזוקה ושיפור הבית	5.8%
120690 - ספות, כורסאות, מיטות ומזרנים	5.6%
120900 - הלבשה תחתונה לגברים	5.6%
120704 - ריהוט וציוד לתינוק	5.1%
120150 - בשר בהמה אחר: כבש וחזיר	5.0%
120810 - ציוד חשמלי לבית	4.9%
120350 - משקאות קלים	4.3%
120840 - ציוד חשמלי אחר למטבח ולבית כגון מיקרוגל ושואב אבק	4.3%
121040 - תיקוני נעליים	4.2%
121110 - הכשרה מקצועית, קורסי העשרה ופנאי וחינוך על תיכוני	4.2%
120430 - ארוחות במסעדות ובבתי קפה	4.2%
120080 - ביסקוויטים, עוגות וכדומה	4.1%
121330 - תחבורה	4.0%
120530 - מסים עירוניים	3.9%
121140 - עיתונים, שבועונים וירחונים	3.9%
120410 - ארוחות מחוץ לבית	3.8%
150315 - סלטים מוכנים	3.8%
121130 - תרבות ובידור	3.8%
120815 - ציוד חשמלי גדול	3.8%
120970 - בדים וחומרי עזר לתפירה	3.7%
120140 - בשר בקר	3.7%
120046 - ירקות קפואים, כבושים ומשומרים	3.6%
120780 - כלים שונים לניקיון ותחזוקת הבית	3.6%
120990 - ניקוי בגדים וכביסה מחוץ לבית	3.5%
121460 - תספורת, מכון יופי וטיפולי ספא	3.4%
120450 - דיור	3.4%

²³ הלמ"ס, מאגר מחירים מרכזי, מדד המחירים לצרכן, כניסה: 27 בפברואר 2022. השינוי בכל השנים מדצמבר לדצמבר.

מוצר וקוד	שינוי
120060 - לחם, דגנים ומוצרי בצק	3.4%
121320 - תחבורה ותקשורת	3.3%
120540 - עזרה בבית	3.3%
120490 - שירותי דיור בבעלות הדיירים	3.3%
120570 - תיקונים, שיפוצים ותחזוקת הדירה	3.3%
121470 - צורכי רחצה וקוסמטיקה	3.3%
121050 - חינוך, תרבות ובידור	3.2%
121090 - חינוך על יסודי	3.1%
121450 - שירותים אישיים וקוסמטיקה	2.8%
120090 - קמח	2.8%
121250 - שירותי ביטוח בריאות בקופות חולים ובחברות ביטוח	2.7%
120520 - תחזוקת הדירה	2.7%
121240 - שירותים רפואיים	2.6%
121260 - שירות רפואי פרטי	2.6%
121060 - שירותי חינוך	2.5%
120070 - לחם	2.5%
120380 - סוכר ותחליפיו	2.5%
121100 - חינוך גבוה, אקדמי	2.3%
121070 - חינוך קדם יסודי	2.2%
120190 - שימורי דגים ודגים מעובדים	2.1%
121500 - תכשיטים	2.1%
121120 - ספרים וציוד לימודים	2.0%
120440 - מצרכים בקיוסקים ובחנויות נוחות	2.0%
121210 - תחביבים	2.0%
121480 - שירותים משפטיים ושירותים אחרים	1.9%
121160 - צורכי דת	1.9%
120420 - ארוחות בעבודה	1.8%
121430 - שונות	1.7%
121520 - תיקים, ילקוטים וכדומה	1.6%
121230 - בריאות	1.5%
120740 - חפצי קישוט לבית	1.4%
121220 - צעצועים לילדים ונוער	1.4%
120390 - ריבה, דבש וכדומה	1.4%
121080 - חינוך יסודי	1.3%
120280 - גבינה	1.3%
120340 - משקאות	1.3%
121490 - תכשיטים ושעונים	1.3%
120290 - מוצרי מזון שונים	1.2%
120370 - סוכר, ריבה וממתקים	1.2%
120950 - גרביים לילדים, ילדות ותינוקות	1.1%
120460 - שכר דירה	1.1%
121290 - תרופות וצורכי רפואה שונים	1.0%
121270 - ריפוי שיניים	1.0%
120047 - פירות יבשים, משומרים וקפואים	0.9%
120630 - חומרים ומוצרים לתחזוקת משק הבית	0.9%
120640 - חומרי כביסה, ניקוי והדברה	0.9%
120980 - תפירה וחייטות	0.9%
120300 - תבלינים, רטבים, מוצרים לעוגה ומזון לתינוקות	0.9%
120400 - ממתקים ושוקולד	0.9%
121020 - הנעלה לנשים	0.8%
121420 - שירותי דואר	0.8%
120650 - צורכי משק בית אחרים	0.8%
120110 - דגן ומוצרי דגן	0.8%

מוצר וקוד	שינוי
120170 - בשר משומר ומעובד	0.7%
121180 - הצגות, קונצרטים, מופעי ספורט, קולנוע וכדומה	0.7%
120960 - צורכי הלבשה שונים	0.7%
120240 - חלב	0.6%
120580 - חשמל, גז, מים וכדומה	0.6%
120320 - קפה	0.5%
120230 - חלב ומוצרי חלב	0.4%
121440 - סיגריות וטבק	0.4%
120600 - גז לצריכה ביתית	0.4%
121200 - מוצרי חשמל בידוריים, טלוויזיה רב-ערוצית וכדומה	0.3%
120250 - לבן, יוגורט ומעדני חלב	0.3%
120120 - ביצים	0.2%
121280 - תרופות ועזרים רפואיים	-0.1%
120260 - שמנת	-0.2%
120220 - מרגרינה	-0.4%
120360 - משקאות אלכוהוליים	-0.4%
120800 - כלי בישול ואפייה	-0.7%
120910 - הלבשה תחתונה ובגדי שינה לנשים	-0.8%
121335 - נסיעה בתחבורה ציבורית	-0.8%
120330 - קקאו	-1.0%
120310 - תה	-1.4%
120720 - כלי מיטה וחפצי קישוט לבית	-1.5%
120965 - בגדי ספורט והתעמלות	-1.6%
120040 - ירקות ופירות	-2.0%
121510 - שעוני יד ותיקוני שעונים	-2.1%
120870 - הלבשה עליונה לגברים	-2.2%
121000 - הנעלה	-2.3%
120285 - גלידות	-2.3%
120940 - גרביים לאישה	-2.3%
120042 - ירקות טריים	-2.5%
120270 - חמאה	-2.8%
120590 - חשמל לצריכה ביתית	-2.8%
121150 - ספרי קריאה ועיון	-3.3%
121300 - משקפיים ומוצרי אופטיקה	-3.6%
120920 - הלבשה תחתונה ובגדי שינה לילדים/ות	-3.6%
121400 - תקשורת	-3.6%
121410 - שירותי טלפון, אינטרנט ומוצרי תקשורת	-3.7%
120043 - פירות טריים	-3.9%
121030 - הנעלה לילדים, ילדות ותינוקות	-3.9%
121010 - הנעלה לגברים	-4.7%
121390 - הוצאות על נסיעות לחו"ל וטיסות בארץ	-7.0%
120850 - הלבשה והנעלה	-7.3%
120930 - גרביים לגבר	-8.1%
120860 - הלבשה	-8.8%
120730 - כלי מיטה ומגבות	-9.8%
120890 - הלבשה עליונה לילדים, ילדות ותינוקות	-13.4%
120880 - הלבשה עליונה לנשים	-16.3%